

## DVORAC IVANEC KOJEG VIŠE NEMA

Ime mjesta Ivanec i gore Ivanščice, podno koje se smjestio Ivanec, potječe od srednjovjekovnoga svećeničkog reda ivanovaca (hospitalaca sv. Ivana Jeruzalemskog). Potkraj 13. i početkom 14. stoljeća ivanovci su dobili dobra Cerje, grad Belu i Ivanec. Središte posjeda bio je utvrđeni grad Bela (Pusta Bela). Ivanec se prvi put spominje 1395. godine u povelji Ivana Paližne, priora vranskog u Beli, kojom se potvrđuju povlastice

### CASTLE OF IVANEC THAT NO LONGER EXISTS

*The castle of Ivanec was heavily damaged in World War II, and was then razed to the ground. It was initially built as a fortification in the mid 16th century on the remains of an old Crusader church. It was built by the Pethö de Garse Family, and it subsequently became the property of Erdödy counts. The last proprietor of the castle, who kept it until the onset of the second world war, was the Kukuljević Sakcinski Family whose member Ivan ranked among the most famous Croatian historical personages of the 19th century. Present-day residents of Ivanec regret the loss of the castle whose gardens have now become the city park. Foundations of the castle have been dug out and preserved, and some even advocate full reconstruction of the castle. Only a small number of photographs and drawings bear witness to the existence of the castle.*



Nekadašnji izgled dvorca u Ivanecu

trgovišta i određuju dužnosti stanovnika Ivanca.

Vlastelinstvo Bela, kojem je pripadao Ivanec, prešlo je sredinom 15. stoljeća u ruke svjetovnih feudalaca. Vlasnici su bili različita već poznata imena, kao Matko Talovac, Ivan Vitovac, kralj Matija Korvin i sin mu Ivaniš. Oko 1500. godine prodao je Ivaniš Belu i Ivanec mađarskoj obitelji Pethö de Gerse koja je zadržala posjede do 1730. godine, kada je umro posljednji član obitelji. Za vrijeme Pethöovaca, početkom 16. sto-

ljeća, ukinute su povlastice trgovišta u Ivanecu iz 1395. godine, a njegovi stanovnici postali su kmetovi. Oni su 1568. godine podigli bunu, ali svoje »stare pravice« nisu uspjeli vratiti.

Obitelj Pethö de Gerse podigla je u prvoj polovici 16. stoljeća u Ivanecu kaštel. O njegovom nastanku, gradnji i izgledu ne zna se mnogo. Godine 1564. kralj Ferdinand potvrđuje Pethöovcima grad Belu, kaštel Ivanec (*Ivanecz cum castello*) i druge posjede. U listini kralja Ferdinanda

II. 1632. godine spominje se kaštel u Ivanecu, po tradiciji sagrađen iz ruševina stare križarske crkve.

Nakon smrti posljednjeg člana obitelji Pethö de Gerse, Ivanec i ostali njihovi posjedi pripali su kraljevskoj upravi. Godine 1740. darovnicom cara Karla VI., koju je potvrdila i Marija Terezija 1742. godine, Ivanec, Belu, Cerje i Jurketinec dobiva grof Ladislav Erdödy. Oko 1744. g. dvorac je obnovljen, izgrađen je drugi kat i povećana udobnost. Erdödy je dao dovesti u opkope oko dvorca vodu, premjestio je kapelicu i odstranio groblje iz dvorišta. Ivanec je bio



Ivan pl. Kukuljević Sakcinski

## Dvorci i perivoji

vlasništvo Erdödyevih do 1817. godine kada su ga, nakon parnice vođene 54 godine, vratili nasljednici Pethöovaca po ženskoj lozi. Ivanec je pripao barunu Peharniku i Antunu pl. Kukuljeviću. Od 1818. godine cijeli dvorac Ivanec pripao je obitelji Kukuljević Sakcinski, koja ga je držala do Drugoga svjetskog rata.

Dvorac u Ivancu je u drugoj polovici 19. stoljeća bio najviše vezan uz ime Ivana Kukuljevića Sakcinskog, istaknute ličnosti političkog, društvenog i kulturnog života Hrvatske. Nakon brojnih visokih dužnosti potkraj života on se povlači iz politike i u dvorcu u Ivancu posvećuje se znanstvenom radu, osobito povijesti. Ivana Kukuljevića pamtimo kao jed-



Dvorac na razglednici iz 1896. godine

Saboru održao prvi zastupnički govor na hrvatskom jeziku (dotad se

proglašen službenim jezikom u Banskog Hrvatskoj. Bio je veliki župan zagrebačke županije i banski namjesnik. Kukuljević je utemeljitelj moderne hrvatske historiografije. Kao književnik napisao je nekoliko drama, od kojih je najpoznatija *Juran i Sofija*, inspirirana velikom pobjedom hrvatskoga bana Tome Erdödyja nad Turcima 1593. godine.

Ivanečki se dvorac tijekom svoje prošlosti mnogo puta mijenjao od kaštela do dvorca. Ostali su tragovi brojnih generacija i raznih vlasnika, izmiješala su se različita stilska obilježja. Za vrijeme drugoga svjetskog rata dvorac je stradao, a nakon rata je srušen. Od dvorca su ostale još malobrojne fotografije i mjesto na kojemu se nalazio, danas uređeno kao gradski perivoj.



Dvorac na slici nepoznatog autora

nog od vođa hrvatskoga narodnog preporoda koji je 1843. godine u

govorilo latinski). Njegovom zaslugom hrvatski jezik je 1847. godine

### SADAŠNJE STANJE

Namjeravali smo u našem pregledu dvoraca iz Hrvatskog zagorja izostaviti dvorac u Ivancu. Za to smo imali prilično uvjerljiv razlog, dvorac naime ne postoji više od pola

stoljeća. On je nakon Drugoga svjetskog rata (1954. godine) potpuno srušen, čak se dugo vremena nisu mogli u gradskom perivoju niti uočiti tragovi njegovih zidova i teme-

lja. Koji su revolucionarni razlozi potaknuli da se ratom oštećeni dvorac potpuno sruši možemo tek nagađati. Bilo kako bilo, takvu sudbinu dvorca njegovi vlasnici nikako nisu

Mladen Obad Šćitaroci

Preneseno iz knjige: *Dvorci i perivoji Hrvatskog zagorja*

zaslužili, pogotovo ne Ivan Kukuljević Sakcinski, jedna od najznačajnijih povijesnih ličnosti Hrvatske u 19. stoljeću.

Razlog što smo se ipak odlučili prikazati dvorac u Ivancu bio je u tome što smo uspjeli pronaći nekoliko slika i crteža koji nisu uvršteni u knjigu *Dvorci i perivoji Hrvatskog zagorja*, iz koje inače prenosimo i tekstove i slike u ovoj našoj seriji. Smatrali smo da su te slike vrlo zanimljive i zato prvi put, osim slika sadašnjeg stanja pojedinog dvorca, objavljujemo nove fotografije i crteže. Drugi je razlog proistekao iz posjeta mjestu na kojem je nekad dvorac stajao. Naime tragovi zidova



Gradski park u Ivancu, nekadašnji perivoj dvorca



Otkopani temelji dvorca

i temelja su otkopani i pažljivo restaurirani, tako da rječito svjedoče i o jednom neobičnom vremenu i o jed-

nom bezumlju. No iznenađuje i zbunjuje podatak koji smo čuli, ali nismo uspjeli do kraja provjeriti i pot-

vrđiti, da gradske vlasti i građani Ivanca namjeravaju ponovno izgraditi dvorac koji je bio stoljetni simbol njihova grada i bogate prošlosti. Teško je razumjeti da se u vrijeme sadašnjih gospodarskih teškoća netko odluči uložiti značajan novac u repliku jednoga nestalog dvorca, u sjećanje i u nostalgiju. Mi zaista imamo toliko lijepih dvoraca koji se mogu srušiti sami od sebe jer ih nitko ne održava niti ne popravlja. Štoviše nitko se o njima ne brine. Plemenitu želju građana Ivanca da pokušaju popraviti prošlost, koja se ne može popraviti, možda bi trebalo usmjeriti na obnovu jednoga sličnoga teško oštećenog dvorca u blizini.

Dvorac u Ivancu ostaje samo uspomena, a poneka pronađena fotografija čuvat će ga od zaborava.

B. N.